

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЧИТАННЯ:

представництво в умовах надзвичайних ситуацій

*МАТЕРІАЛИ
Круглого столу*

*Одеса,
15 грудня 2023 року*

Одеса
Фенікс
2023

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *С. Харитонов*,
доктора юридичних наук, професора *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професор;
Кедик Анна Іванівна – лаборант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Група організаційного та технічного забезпечення Всеукраїнської наукової конференції:

Глиняна Катерина Михайлівна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Калитенко Оксана Михайлівна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Омельчук Олександр Сергійович – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Бааджи Наталя Пилипівна – к.ю.н., доцент кафедри інтелектуальної власності і патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Кирилюк Алла Володимирівна – к.ю.н., доцент кафедри інтелектуальної власності і патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;
Кедик Анна Іванівна – лаборант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Круглого столу, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські читання: представництво в умовах надзвичайних ситуацій** : матер. Круглого столу (Одеса, 15 груд. 2023 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: Є. Харитонов, І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 130 с. – Режим доступу: ...
ISBN 978-617-8395-51-3

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних і практичних проблем цивільного права та процесу, в тому числі особливостей представництва в умовах надзвичайних ситуацій, інших дотичних тем приватного права, які були оприлюднені на Круглому столі, що відбувся 15 грудня 2023 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.155

ISBN 978-617-8395-51-3

© НУ «Одеська юридична академія»,
2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонова Олена Іванівна</i> ПРЕДСТАВНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	9
<i>Мінченко Раїса Миколаївна</i> ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОГО СПОСОБУ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА	14
<i>Бааджи Наталія Пилипівна</i> ОХОРОНА АВТОРСЬКИХ ПРАВ У СФЕРІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	19
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> КОНКУРЕНЦІЯ ДЕЛІКТНОГО ТА ДОГОВІРНОГО ПОЗОВУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	24
<i>Гаврік Роман Олександрович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ДИТИНИ ЇЇ БАТЬКАМИ (ЗАКОННИМИ ПРЕДСТАВНИКАМИ) В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	28
<i>Галупова Лариса Ігорівна</i> ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	33
<i>Еннан Р. Є., Мазуренко С. В.</i> ACADEMIC ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY SYSTEM: USA EXPERIENCE (АКАДЕМІЧНА ЕТИКА ТА СИСТЕМА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ДОСВІД США).....	37
<i>Калітенко Оксана Михайлівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИДАЧІ ДОВІРНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	42
<i>Кирилюк Алла Володимирівна</i> СУБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ МЕДИЦИНИ ТА ФАРМАЦІЇ.....	45
<i>Кривенко Юлія Василівна</i> ІНСТИТУТ ПРЕДСТАВНИЦТВА ГРУПОВИХ ІНТЕРЕСІВ	51
<i>Маковій Віктор Петрович</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ЗА ДОВІРЕНІСТЮ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	54
<i>Матійко Микола Володимирович</i> ОКРЕМІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	59

Але можливі ситуації, коли завдання шкоди пов'язане із виною потерпілого. Тоді в нього виникає можливість вибору, і він може обрати договірний позов. Наприклад, у метро несе несуть відповідальність за шкоду здоров'ю у зв'язку із небезпекою, і позовна давність встановлена в 3 роки) Судова практика все ж таки виходить з того, що це є договірна відповідальність.

Іноді позивачу вигідніше обрати деліктну відповідальність. Але, по-перше, не завжди, по-друге законом встановлені певні обмеження. (Наприклад, договірна відповідальність можна застосовувати тільки якщо ця особа є підприємцем).

Тут варто звернути увагу, що принцип повного відшкодування заважає розмежовувати ці інститути. Можливо застосовувати наступні: на скільки збагатився порушник, та чи була вина, чи навіть – умисел. І знов не зрозуміло чи договірний позов подавати, чи деліктний.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія / О. О. Кот. – К.: Алерта, 2017. – 494 с.

*Гаврік Роман Олександрович – к.ю.н.,
доцент, професор кафедри конституційного
та адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ДИТИНИ ЇЇ БАТЬКАМИ (ЗАКОННИМИ ПРЕДСТАВНИКАМИ) В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, веденням активних бойових дій та тимчасовою окупацією окремих територій України, додатково до тих, які були окуповані у 2014 році в результаті анексії Криму та гібридної війни на Донбасі, відбулися істотні зміни у законодавстві України, яке врегульовує питання забезпечення та реалізації прав і свобод людини

і громадянина, захисту цих прав, в тому числі у разі їх порушення у зв'язку із російсько-українською війною. Не стало виключенням і питання захисту сімейних прав та інтересів дітей їхніми батьками, усиновителями, іншими законними представниками шляхом самозахисту або звернення їх за захистом до відповідних юрисдикційних органів (суду, прокуратури, органів опіки та піклування). Внаслідок виникнення обставин, коли перебування дитини за місцем її постійного проживання стало небезпечним для її життя, здоров'я, її фізичного та духовного розвитку, вимагало змін у законодавстві з питань захисту прав та інтересів дитини, оскільки діюче законодавство як «законодавство мирного часу» створювало перешкоди для належного захисту прав дитини її батьками, іншими законними представниками (особливо з питань тимчасового переміщення (евакуації) дитини до безпечних регіонів або за межі території України, її відібрання в інших осіб, тимчасового поміщення дитини до спеціального виховного або медичного закладу, у прийомну сім'ю, сім'ю патронатного вихователя, до дитячого будинку сімейного типу). Вище викладене зумовлює актуальність та важливість тематики застосування способів захисту сімейних прав дитини її батьками (законними представниками) в умовах правового режиму воєнного стану.

Першою зміною у законодавстві, викликаною обставинами воєнного стану, що пов'язане із застосуванням способів захисту сімейних прав дитини її батьками (законними представниками), стало покладання функцій законних представників дитини на період її переміщення, в тому числі за кордон з метою евакуації, на керівників закладів, до яких на цілодобове перебування була влаштована дитина, або на уповноваженого керівником закладу працівника цього закладу, чи у разі неможливості виконання керівником своїх обов'язків – на іншу особу, призначену органом опіки та піклування чи військовою адміністрацією/військово-цивільною адміністрацією за місцем розташування закладу, а у разі знаходження дитини у сім'ї патронатного вихователя – відповідні повноваження передаються її патронатному вихователю. Відповідні повноваження були врегульовані Законом України від 22 травня 2022 року № 2267-IX, яким було внесено зміни до ст. 30-1 Закону України «Про охорону дитинства». Цим законом було визначено перелік повноважень щодо захисту прав дитини вище зазначеними особами: будь-які дії щодо захисту прав дитини аж до повернення такої дитини в Україну або до її возз'єднання з

сім'єю, крім повноважень щодо вчинення від імені та в інтересах дитини правочинів, пов'язаних із житловими та майновими правами, надання згоди на усиновлення та зміну громадянства дитини [1]. Порядок реалізації повноважень щодо захисту прав дитини її законними представниками був більш докладно визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 580 було внесено зміни до Порядку тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов для перебування на території України, де не ведуться бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування [2]. В той же час, першочергове покладання обов'язків законного представника дитини, що перебуває у виховному, соціальному чи медичному закладі на керівника цього закладу не завжди було доцільним, зважаючи на те, що останній міг самотійно евакуюватися (у зв'язку із чим у відповідному закладі не було можливості провести евакуацію дітей, у зв'язку із відсутністю керівника, або покласти відповідні обов'язки на іншу особу). Даний недолік було усунуто після затвердження нового порядку тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення, відповідно до якого було уточнено, що у разі неможливості видання керівником закладу наказу про тимчасове переміщення (евакуацію) дитини, в тому числі у зв'язку із його відстороненням від виконання службових обов'язків або відсутності, відповідні повноваження щодо визначення відповідальної особи за виконання обов'язків щодо тимчасового переміщення (евакуації) дитини здійснюють обласна, Київська міська військова адміністрація за місцем постійного розташування закладу. Така особа забезпечує виконання функцій законного представника дітей відповідно до частини четвертої статті 30-1 Закону України "Про охорону дитинства" [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2022 року № 794 було розширено коло законних представників дитини, яка тимчасово переміщена (евакуйована), долучивши до їх числа також осіб, призначених закордонною дипломатичною установою України; таке призначення здійснюється на дипломатичною установою України особу; відповідне призначення здійснюється на підставі рішення виконавчого органу міської, селищної, сільської ради, районної, район-

ної у м. Києві державної адміністрації, районної/обласної військової адміністрації/Національної соціальної сервісної служби про повернення переміщених (евакуйованих) дітей – громадян України [4]. Повноваження цієї особи діють на весь період перебування дитини за кордоном і припиняються після повернення дитини в Україну.

У всіх цих випадках на особу, визначену як законний представник дитини, тимчасово покладаються усі права та можливості щодо забезпечення захисту прав дитини, заходів до запобігання будь-яким спробам порушення прав дітей, в тому числі через застосування самозахисту, інформування про усі випадки порушень прав дитини відповідну військову адміністрацію обласного рівня за місцем постійного розташування закладу, а у разі відсутності такої можливості – Нацсоцслужбу, звернення до органу опіки та піклування за місцем тимчасового перебування (евакуації) з метою взяття осіб на тимчасовий облік для вирішення нагальних питань зазначених осіб, інформування про прибуття дитини до місця тимчасового перебування (евакуації) в Україні або за межами України батьків, інших законних представників дитини, а також відповідний орган опіки та піклування як за місцем постійного перебування дитини, так і за місцем евакуації.

Третя зміна, пов'язана із запровадженням правового режиму воєнного стану, стосується можливість виїзду за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків, баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима або інших осіб, уповноважених одним з батьків письмовою заявою, завіреною органом опіки та піклування, без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків та за наявності паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини (за відсутності паспорта громадянина України)/документів, що містять відомості про особу, на підставі яких Держприкордонслужба дозволить перетин державного кордону [2]. Визначений сімейним законодавством ускладнений порядок тимчасового вивезення дитини за межі території України (коли для її вивезення необхідною є згода батьків одного з батьків, в тому числі нотаріально посвідчена, оскільки Правила перетинання державного кордону громадянами України в тій редакції, яка діяла до 12 березня 2022 року передбачала саме нотаріальну форму згоди) створював перешкоди для забезпечення якнайкращих інтересів дитини, до яких зокрема може бути віднесено інтерес знаходження у безпечних для життя та здоров'я умовах, в тих умовах, в яких можуть якнайповніше

бути забезпечені права дитини. У зв'язку із цим, й було запроваджено спрощений порядок вивезення дитини за кордон, цим самим забезпечується захист її права дитини на життя, а також пов'язаними із ним сімейними правами – правом на належне сімейне виховання, правом знаходитися в родині, правом на розвиток та освіту, правом на утримання, через розміщення дитини у більш безпечні умови, зважаючи на те, що попереднє місце проживання дитини та її батьків могло наражати на небезпеку життя та здоров'я дитини (якщо вона знаходилася у зоні бойових дій, на тимчасово окупованій території або в регіоні, де є ракетна небезпека).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні: Закон України від 22 травня 2022 року. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2267-20#Text>.

2. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 і від 27 березня 2022 р. № 385: постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 580. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-2022-п>.

3. Про тимчасове переміщення (евакуацію) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення: постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2023 року № 546. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546-2023-п>.

4. Деякі питання повернення дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) за межі України з метою отримання тимчасового захисту під час воєнного стану в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2022 року № 794. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-2022-п>.

5. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 року № 57. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-п#Text>.